

СДРУЖЕНИЕ ЗА ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИ ПРАКТИКИ

проект: "Граждански мониторинг за по-зелени закони и устойчиво управление на природните ресурси"

+359 885989593, Sip.bulgaria@gmail.com, www.zelenizakoni.com

НОВ ЗАКОН ЗА ХРАНИТЕ – РАВНИЯТ СТАРТ ОТНОВО НА ДНЕВЕН РЕД!

Нов закон, нов късмет, а дано – ама надали! Има ли и може ли да има равен старт между икономически неравни субекти, каквито са „играчите“ в хранително-преработвателния отрасъл. Ако се обърнем назад в историята ще видим, че малкият и среден фермер с бизнес в хранителната преработка на суровини от земеделски произход е почти ликвидирани в края на 50-те и началото на 60-те години на миналия век. С тази ликвидация се слага и край на естественото развитие на малкия преработвателния сектор и се слага началото на така наречената индустриална преработка на храни, което е било продиктувано от национализираната собственост на земята и животните и обединяването им до края на 50те. Развитието на ТКЗС и АПК структурите изисква да се изградят и съответните преработвателни мощности, за да се обслужва произведената земеделска продукция. Осигурените пазари в СИБ за продукцията на ХВП от една страна позволява нарастването на обема на продукцията ѝ, но от друга страна снижава значително качеството ѝ, както и разнообразието от крайни продукти. С това се слага и краят на малките производители, занаятчии и предприемачи. С това се слага край и на съвместния път, който се извървява между производител и контролен орган в естествения преход от домашни към занаятчийски, и от занаятчийски към по-крупни преработватели, които не излизат от обхвата на семейното предприемачество и запазването на традиционните ценности в преработката на храни и тяхното надграждане и развитие.

През годините на преход хранителното законодателство претърпя редица промени и особено чувствително по време на предприєдинителния период, когато бе изправено пред необходимостта да бъде хармонизирано, така че предприятията в отрасъла да отговорят на европейските стандарти за качество на продукцията и хигиенните норми при производството. Поради една или друга причина към момента на преговорния процес малките земеделски стопанства и особено преработката на суровини от тези стопанства не бе на дневен ред. Единствените защитени интереси бяха на индустриалните преработватели, което създаде нормативен вакуум, който започна да се усеща като отрицателен ефект в средата на първия програмен период около 2009/2010 г. Навлизането на европейски средства в българското селско стопанство позволи на предприемчиви и пазарно устойчиви малки/средни стопанства да се опитват да затворят веригата предлагайки на пазара крайни продукти, а не суровини. В момента, в който това се случи, се видя и огромната дупка в законодателството, която не позволява на тези икономически субекти (най-често полупазарни и малки стопанства, но не само) да осъществят легална дейност, като преработватели поради изключително завишените изисквания към нужната инфраструктура за преработка и нормативна уредба не правеща разлика между индустриално и традиционно (занаятчийско) производство. Опит за решаване на проблема бе приет на **Наредба № 26 от 2010 г.** за специфичните изисквания за директни доставки на малки количества суровини и храни от животински произход. След близо 5 години и поне 2 поправки, наплив от желаещи да се регистрират по нея няма, като изключим пчеларските стопанства. Отговорът на въпроса

СДРУЖЕНИЕ ЗА ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИ ПРАКТИКИ

проект: „Граждански мониторинг за по-зелени закони и устойчиво управление на природните ресурси“

+359 885989593, Sip.bulgaria@gmail.com, www.zelenizakoni.com

„Защо“ се крие в „равния старт“ или по-скоро в неравнопоставеното положение между малки и големи, между производители и преработватели. Това е все едно да изправим Кубрат Пулев (категория „тежка“) срещу Детелин Далаклиев (категория „лека“), изходът е предначертан, също, както и в преработката. За разлика от европейското законодателство в областта на преработката, където преработка и контрол са вървели ръка за ръка през годините и традиционните преработки имат съмишленици в лицето на контролните органи у нас този процес е прекъснат и сега е изключително трудно да убедиш проверяващия инспектор в допустимостта на определени производствени изисквания или технологии на преработка, различаващи се от индустриалните. Тези пропуски би трябвало да са обект на сега течащите на тъмно дискусии за промяна на Закона за храните. Но дали?

Поредното прекрояване на Закона за храните, някак тихо и плахо се прокрадна в дневния ред на МЗХ, още по-тихо преминаха и 2 работни групи в него, без участието на нито една - забележете, нито една - браншова фермерска организация или гражданска неправителствена организация, заинтересована от прокарването на подобен закон. Единствените участници от страна на „НПО сектора“ са браншовите организации на преработвателната индустрия. Дали форматът на „големите“ преработватели, творещи закона заедно с куп представители на държавната администрация, е работещ за една такава група, зависи не от големината и участващите в нея организации, а от тяхното желание за смислен дебат и правила, правила които да определят ясно принципа на работа и вземане на решения. Защото иначе винаги остава съмнението за непрозрачност, обслужване на определени интереси или просто безхаберие.

В допълнение, нека уточним, че не европейските правила предопределят отрязването на малките производители на земеделски продукти от пазара. Преамбюлт на регламент ЕС № 852/ 2004 на Европейския Парламент и Съвета от 29 април 2004 за хигиената при производството на хранителни продукти ни казва, че за най-малките и уязвими участници в преработващия сегмент всяка държава членка трябва да разпише собствени правила, насоки, наръчници, чрез които да осигури контрол и безопасност на продуктите, а не да се прави, че не съществуват:

„(9) Правилата на Общността не следва да се прилагат нито към първичното производство за лична домашна употреба, нито към домашното приготвяне, боравене с или съхранение на храни за лична консумация в домашни условия. **Още повече, те следва да се прилагат само за предприятия, чиято концепция включва известна продължителност на дейностите и известна степен на организираност.**“ В чл.10 се казва, че „...При директната доставка обаче на малки количества първични продукти от техния производител до крайния потребител или местния обект за търговия на дребно, е уместно **общественото здраве да се опазва чрез националното право, в частност поради тясното взаимоотношение между производителя и потребителя.**“ И ако някой все още изпитва затруднения в тълкуването на тези текстове, то точки 11 и 12 категорично доизясняват за кого точно се отнасят : (11) Прилагането на принципите на анализ на опасностите и контрол в критични точки (НАССР) при първичното производство **все още не е осъществимо навсякъде.** Все пак, **насоки за добра практика следва да насърчават използването на подходящи хигиенни практики на ниво**

СДРУЖЕНИЕ ЗА ИЗСЛЕДОВАТЕЛСКИ ПРАКТИКИ

проект: “Граждански мониторинг за по-зелени закони и устойчиво управление на природните ресурси”

+359 885989593, Sip.bulgaria@gmail.com, www.zelenizakoni.com

ферма. Когато е целесъобразно, специфични хигиенни правила за първично производство следва да допълват тези насоки. **Уместно е хигиенните изисквания, валидни за първичното производство и свързаните с него операции, да се различават от изискванията за други операции.**

(12) Безопасността на храните е резултат от няколко фактора: **законодателството следва да установи минимални хигиенни изисквания;** следва да е налице официален контрол за проверка на съответствието на операторите на предприятия за храни, а операторите на предприятия за храни следва да въвеждат и изпълняват програми и процедури по безопасност на храните, които се основават на принципите на HACCP.

И ако трябва отново да се върнем на „равния старт” – да, в България традиции в преработката на продукти от малки ферми няма, няма и разписани правила. Но означава ли това, че не искаме да осигурим поминък и препитание и на малкото ентузиаста, дръзнали да застанат на старта до големите? От какво ни е страх и на кого пречим – на себе си, на държавата или на конкуренцията? За всички ни е ясно едно: тях ще ги има, въпреки всичко! Не е ли по-добре да си изкараме главата от пясъка и да изработим нормативна уредба, която да им позволява развитие, инвестиране и поминък, а те ще осигурят на държавата заетост, данъци, пазари и доволни клиенти. Нека опитаем поне предстоящите промени в Закона за храните да водят в тази посока.